

סנהדרין צא-א

עניין: עולם הבא - גוף ונשמה?

רמב"ם פ"ח מהלכות תשובה וראב"ד וכסף משנה שם

ב העולם הבא אין בו גוף וכו'; כתב הראב"ד דברי האש"ה הוה בעיני וכו'. ויהיו העטירות כמשמען ולא יהיה משל, עכ"ל: ול"ז שאין חילוק בין רבינו והראב"ד אלא בשמות בלבד. דלרבינו העולם שלחמך המות נקרא העוה"ב וכמ"ש בסוף פרק זה ו"ל. זה שקראו אותו חכמים עוה"ב לא מפני שאינו מנוי עמה וזה העולם אומדן ואח"כ יבא אותו העולם אין הדבר כן אלא הרי הוא מנוי ועומד שנאמר אשר לפניך ולא קראו עוה"ב אלא מפני שאותם החיים צאים לו לאדם אחר חיי העולם הזה שאינו קיימים בו כגוף ונפש וזה הנמצא לכל אדם כראשונה, עכ"ל. וכל אותם המאמרים שהביא הראב"ד הם לעולם הממשי והראב"ד ז"ל קורא לעולם הממשי עוה"ב ובכך עלו דברי שיהיה כהוגן ואילו דברי אלהים חיים:

בך אמרו חכמים הראשונים העוה"ב וכו'. מומרה דבר סוף פרק היה קורא (ברכות י"א):

וחכמים

בעולם הזה אינו זוכה לחיי העולם הבא אלא אם כן יצא מן העולם הזה ויבא אל העולם הבא. וזהו שכתבנו: **ב** העולם הבא אין בו גוף וגויה אלא נפשות הצדיקים בלבד בלא גוף כמלאכי השרת. הוואיל ואין בו גויות אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא דבר מכל הדברים שגופות בני אדם צריכין להן בעולם הזה. ולא יארע דבר בו מן הדברים שמארעין לגופות בעולם הזה. כגון ישיבה ועמידה ושינה ומיתה ועצב ושחוק וכיוצא בהן. כך אמרו חכמים הראשונים העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה ולא תשמיש אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהן ונהנין מזיו השכינה. הרי נתברר לך שאין שם גוף לפי שאין שם אכילה ושתיה. וזה שאמרו צדיקים יושבין דרך חידה אמרו. כלומר הצדיקים מצויין שם בלא עמל ובלא יגיעה. וכן זה שאמרו עטרותיהן בראשיהן כלומר דעת שידעו שבגללה וכו' לחיי העולם הבא מצויה עמהן והיא העטרה שלהן כענין שאמר שלמה בעטרה שעטרה לו אמו. והרי הוא אומר ושמחת עולם על ראשם ואין השמחה גוף כדי שתנוח על הראש כך עטרה שאמרו חכמים כאן היא הידיעה. ומתו זהו שאמרו נהנין מזיו שכינה שיוודעים ומשיגין מאמתת הקב"ה מה שאינם יודעים והם בגוף האפל השפל: כל נפש האמורה בענין זה אינה

רמב"ן שער הגמול

כל אלו דברים ברורים שעולם הבא אמור בכל מקום אינו עולם הנשמות והשכר המגיע להם מיד אחרי המיתה, אלא עולם הוא שעתידי הקב"ה לחדשו לאחר ימות המשיח ותחיית המתים.

צו) ובראשית רבה (י"ד ה') אמרו, "בית הלל אומרים כשם שיצירתו בעולם הזה כך יצירתו בעולם הבא, מה יצירתו בעולם הזה מתחיל בעור ובשר וגומר בגידים ועצמות, כך לעתיד לבוא מתחיל בעור ובשר ונ"גומר בגידים ועצמות". בטל (רמב"ם שם). הנה התשובה לכל זה כי היתה הבריאה הזאת לזמן תחיית המתים לצורך השמושים הנזכרים⁴⁰⁸, ואין הקב"ה רוצה בכטולה אחרי כן. ועוד יש בצורה הזאת סודות עמוקים, כי לא היתה היצירה על זה הדמות - הפקר וללא טעם, רק לצורך גדול ולטעם נכבד, והעושו יתברך רוצה בקיומו.

קז) ואם תקשה עלינו, קיום הגוף מן השפלים לעולם⁴⁰⁹. כבר השיבנו אליך, כי קיום הגוף יהיה בקיום הנפש⁴¹⁰, וקיום הנפש בהתיחדה בדעת עליון, והמתקיים יהיה כמקיים בהתיחדו בו, כאשר נאמין אפילו בפשט הכתובים על אדם הראשון שהיה ראוי שיתקיים ויחיה לעד אלו לא חטא בחטא ההוא, ואף על פי שנאמין בחרבן העולם בשנת השמיטה.

אגרת תחיית המתים פ"ד

המשנה כמה פעמים³⁴. וכן גראה לנו מאותם המאמרים³⁵, כי אותם בני אדם אשר יחזרו נפשותם לאותם הגופות יאכלו וישתו וישמשו ויולידו וימותו אחרי אריכות ימים הרבה כימי אותם הנמצאים בימות המשיח.

אבל החיים שאין מות אחריהם הם חיי העולם הבא לפי שאין בו גוף, לפי שאנו סבורים והוא הנכון אצל כל בעל שכל, שהעולם הבא נפשות בלי גופות כמלאכים³⁶. פירוש

יד רמה דף צ.

והעולם הבא האמור במשנתנו לפי פשטן של משניות ודברי התלמוד וגם לפי הקבלה הפשוטה בכל ישראל הוא עמידת הגויות והנפשות לדין כאחת כאשר היו קודם מיתתן, שהרי כתבנו שאין שחרן של צדיקים ועונשן של רשעים אלא לעולם הבא, לפיכך אי אפשר בלא גוף, כדמוכח מדאמר ליה אנטונינוס לרבי יכולין גוף ונשמה לפטור את עצמן מן הדין כדמפרש בגמרא לקמן (צא). וראה נמי ליום הדין שאי אפשר אלא בתחיית המתים דתנן (אבות ספ"ד) הוא היה אומר הילודים למות והמתים, להחיות והחיים לידון, הא למדת שאחרי הולדם הם מתים ואחר מיתתן הן חיים ואחר חייהן הן נידונין. ומתניתין וגמרא דילה נמי דייקי, דקתני ואלו שאין להן חלק לעולם הבא האומר אין תחיית המתים, ואמרינן בגמרא וכל כך למה, ומהדרינן לפי שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה, הוא כפר בתחיית המתים לפיכך לא יאה [לן] חלק בתחיית המתים, הא למדת שהעולם הבא השנוי במשנתנו זהו תחיית המתים⁶.

יש מגדולי הדור שמודים בתחיית המתים שתהיה בימות המשיח, ואומרים שמתים שחיין בימות המשיח חיייהן ארוכים מאד בחיים הארוכים ההם שעתידיים להיות בימות המשיח ואח"כ מתים, אבל חיי העולם הבא אחר ימות המשיח שמשלמין בו שכר לצדיקים ואין בו מות ונפרעין בו מן הרשעים, אין בו גוף ולא גויה אלא נפשות הצדיקים בלא גוף כמלאכי השרת, ומביאין ראיה לדבריהם מאשר אמרו חכמים העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתיה, לומר שכיון שאין בו אכילה ושתיה אין בו גוף ולא גויה, וזהו דעת הרמב"ם ז"ל בה"ל תשובה בפ"ח¹⁰, והיינו סבורין